

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XIV — Број 21 — Субота, 24 мај 1952

WALT DISNEY:

МИКИ И ШИЛЈА на острву диносаура

21. УРА! ЈЕДАН АВИОН ЈЕ ЧИТАВ

СУТРАДАН ПОСЛЕ СВОГ СПАСЕЊА ОД ПЕКИНСКИХ ЛОУДИ, МИКИ ЈЕ ПРВО ДОБРО ДОРУЧИКОВАО

У
ИДУЋЕМ
БРОЈУ:

ИЗНЕНА-
ЂЕЊЕ
У
ПЕЈИНИ

ЦЕК ЛОНДОН: ЗЛАТО

Дејлајт се од узбуђења пресекао дах, јер је „Тајмс Трибун“ био највећи и најутицајнији лист у Сан Франциску.

... а нисам био довољно јак да поднесем све те наполе. Природно, тело се опирало прекомерно раду, а такође и мозак. Требало га је подупирати вискијем, који је мом организму наносио штету исто колико и живот по клубовима и хотелима. То је било оно што ме је мучило. Ишао сам потпуно погрешним путем.

Фергусон слеже раменима и повуче дим из своје луле.

— Кад су лекари дигли руке од мене, оставио сам све послове и напустио лекаре. То је било пре петнаест година. У овом сам крају још као дечак ловио за време школског распуста, и кад сам већ био потпуно сломљен и телесно и духовно, пробудила се у мени жеља да се вратим овамо. И тако сам оставио све, потпуно све, и дошао да живим овде, у Месечевој Долини — тако, наиме, Индијанци зову Сонома долину. Прве сам године живео прилично лоше, у колиби; касније сам саградио ову кућицу и пренео из града своје књиге. Пре тога никада нисам знао ни шта је срећа, ни шта је здравље. А погледајте ме сад. Зар бисте се усудили да ми кажете да већ имам четрдесет седам година.

— Ја вам збиља не бих дао ни дана преко четрдесет, — признаде Дејлајт.

— А ипак, онога дана кад сам овамо дошао изгледао сам као да имам шездесет, а био сам петнаест година млађи него данас.

— А чиме се сада бавите? — испитивао га је Дејлајт. — Новац вам је свакако потребан да бисте куповали одећу и књиге.

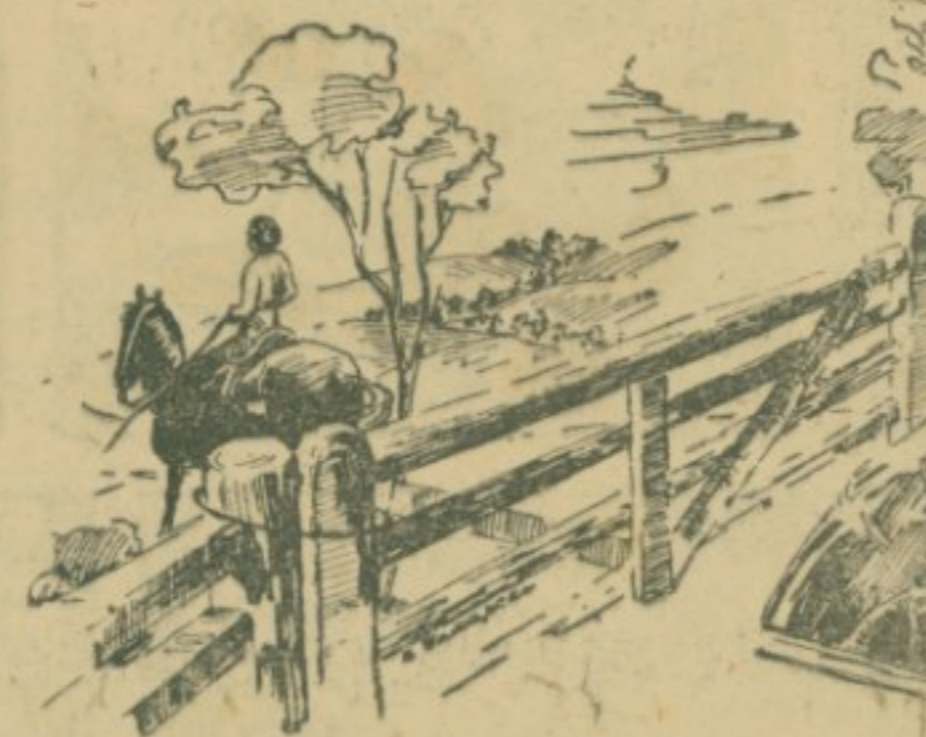
— Радим тако, с времена на време, орем земљу или берем грожђе у јесен, а код овдашњих фармера може се увек преко лета наћи посла и зараде. Мени не треба много, па зато и не радим много. Могао бих да пишем чланке за новине и часописе, али ми је много милије да орем и да берем грожђе. Погледајте ме само и одмах ћете видети зашто. Чврст сам као камен. Ја волим да радим. Али, велим вам, човек се на рад мора навићи. Велика је то ствар извежбати се у брању грожђа и остати читав дан у послу, а увече доћи кући с осећајем пријатног умора, уместо с осећајем потпуног телесног слома. Колико сам мука видео док сам саградио ово огњиште, док сам довукао ово велико камење — био сам онда слабачак, анемичан и дегенерисан од алкохола, плашљив као зец. Носећи ово камење, скоро ми је пуцала кичма. Али ја сам издржао, употребљавајући своје тело онако како је то природа одредила — не савијајући се за писањем столицом и не пијући алкохол. И... ево ме, ту сам, бољи човек него што сам био, а овде је и огњиште, лепо направљено и украшено, зар не?

Било је већ прошло десет кад је Дејлајт отишао од Фергусона. Док је јахао на месечини, сину му наједном мисао да купи фарму на другој страни долине. Није ни помишљао на то да дође овамо да живи. Његова је игра била у Сан Франциску. Али му

се положај фарме необично допао и зато одлучи да поведе преговоре са старим Хилардом чим се врати у град.

Време је пролазило и Дејлајт је и даље играо. Али, игра је овога пута ушла у нову фазу. Жудњу за добитком у игри и радост коју је притом осећао заменила је постепено жеља за осветом. У Сан Франциску је било много људи крај чијих је имена ставио крст и, с времена на време, при свакој својој муњевитој навали, брисао је један по један од тих крстова. Сам није ни од кога тражио милости, али је никоме није ни давао. Људи су га се бојали и мрзели га, сви сем Лари Хегана, његовог правног саветника, који би и свој живот дао за њега. То је уједино био и једини човек с којим је Дејлајт био у искреним пријатељским односима, ма да се дружио и с многим месним богаташима, члановима Риверсајд-клуба.

С друге стране, држање становника Сан Франциска према њему из основа се променило. Са својим дивљим гусарским методама он је претстављао сталну опасност за правверне шпекуланте финансијског света, па због тога није ни чудо што су они сматрали да је најпаметније да га оставе на миру. Дејлајт им је добро утвио у главу да је најбоље не дирати лава ни кад спава. Многи од тих људи, који су знали да им

прети опасност кад он својом медвеђом шапом посетне за медом, покушавали су да га одбровоље и прилазили су му као пријатељи. Алта Пацифик-клуб поверљиво му је нудио да га опет прими у чланство, али је он овај предлог без премислања одбио и, кад год би му се указала прилика, настојао је да зграби по којег од чланова тога клуба и не би га пуштао из руку док га не би добро опељешно. Чак су и дневни листови престали да га нападају и обзиривши су се опходили према њему. Укратко, сви су гледали у њему крволочног гриндл-медведа из дивљих поларних крајева, коме се треба клањати с поштовањем.

Сва његова даља борба имала је сада само један циљ. Једног дана, кад буде мислио да је допољно богат, отпутоваће у Њу-јорк и закуцаће на врата господина Даусета, Летова и Гутенхамера. Показаће им да није онаква будала за какву су га сматрали и осветиће им се за ону подлу игру у коју су га били намамнили. Али, он је знао да сачува хладнокрвност и разборитост и био је свестан да још није довољно јак да се упусти у борбу са овим својим старим непријатељима. У међувремену, крај њихових имена ста-

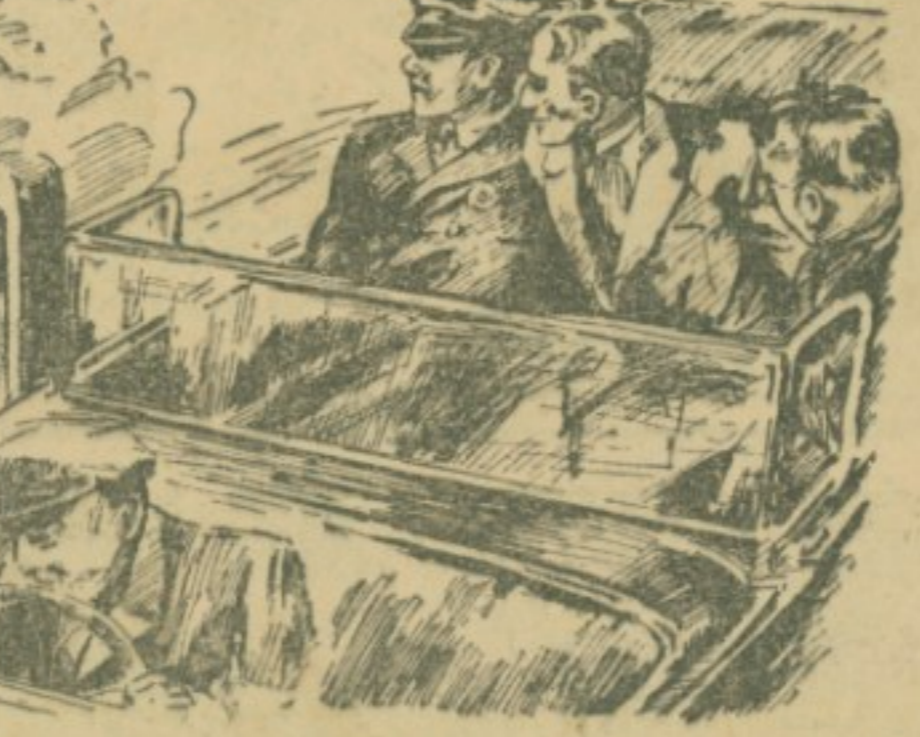
јали су црни крстови који су га на њих потсећали.

Деде Мејсон је и даље радила у његовој канцеларији, али он није више покушавао да јој се приближи, нити је са њом водио никакве дискусије ни о књигама, ни о граматици. Неколико пута, отприлике сваких шест месеци, повећавао јој је плату, све док није достигла деведесет долара месечно. Даље од тога се није усуђивао, али се зато трудио да јој посао олакша што је могуће више. Причињавало му је задовољство да је гледа у својој канцеларији, надао се да ће она ту и остати, и то је било све што је од ње очекивао.

Последње године су на Дејлајта штетно утицале. Живот који је водио није био за њега. Постајао је све деље и млтавији, а у мишицама није више осећао ону некадашњу снагу. Морао је да узима све више алкохола да би успео да дочара жућене часове заборави који су му омогућавали да бар за неко време престане да мисли на своје послове. Поред тога, ту су биле и обилне гоambe и ноћне теревенке у Риверсајд-клубу. Није се довољно кретао, није се бавио гимнастиком, а из дана у дан било му је све досадије, јер није имао никаквог друштва.

Једне недеље, касно по подне, Дејлајт је журно путем који води преко Пједмонт брежуљака иза Окленда. Као и обично, био је у великом аутомобилу, али овога пута не у свом, већ у аутомобилу познатог путолова Била Свифтвотера, који је дошао овамо да проберда и своје седмо имање ископаано из смрзнутог арктичког шљунка. Бил је надалеко био познат као расипник, и његова последња имовина била је на сигурном путу да оде куд и оне раније.

Друштво је било весело и изврсно се забављало возећи се око залива од Сан Франциска до Окленда. Полиција их је већ трипут заустављала због недопуштене брзине, али им је у Хејвордсе пошло за руком да побе-

гну испред саобраћајца. Бојећи се да је у спутним станицама телефонски издата наређења да их зауставе, скренуше на један споредан пут који је водио преко брежуљака, а затим опет променише правац и спустише се према Окленду.

Изнаенада, иза једне олуке, угледаше преграђен сеоски пут. С оне стране ограде, нагнијући се из седла, нека млада девојка на дивном вранцу баш је затварала вратнице. Дејлајт је башо само један летимичан поглед и уверио се да ту девојку добро познаје. Она се у следећем тренутку енергичним покретом исправи у седлу, потера коња галопом и, леђима окренута друштву, одјаха даље. Била је то Деде Мејсон и Дејлајт је био задовољан што га није видео у овом разуданом друштву.

Дрвче ју је убрзо сакриво испред њихових очију, али ју је Дејлајт, заваљен у седлиште, затворених очију и даље гледао како галопира.

У понедељак ујутру, док јој је нешто диктирао, посматрао ју је радознано, добро се чувајући да се не ода. Иначе, посао у канцеларији текао је као и обично. Следеће недеље он опет изнајми коња и упути се

према Пједмонт брежуљцима. Лутао је читав дан, али није нашао ни трага од Деде Мејсон иако је више пута скретао на споредан пут, надајући се да ће је срести.

Био је то изгубљен дан, бар што се тиче сусрета са Деде Мејсон, али је Дејлајт ипак уживао у јахању и још истог дана даде налог једном трговцу коњима да му набави најбољег вранца који се може купити. Те недеље, кад год је нашао мало слободног времена, ишао је код трговца и гледао коње, али ниједним није био задовољан. У суботу му најзад доведоше Боба. Чим га је угледао, Дејлајт је осетио да је то коњ каквог он тражи. Био је висок, можда мало превисок за јахање, али не и за човека тако јаког каква је био Дејлајт. Већ на први поглед се видело да је коњ изванредно грађен; длака му се пресијавала на сунцу као да је посута драгим камењем.

— Мислим да ћу овога узети, — рече Дејлајт, али трговац није тако мислио. Прелајући коња трговцу, власник је захтевао да купац буде упознат са свим Бобовим особинама. Трговац је тако и учинио.

— Не може се рећи да је то опак коњ, али је свакако врло опасан. Ђудља је, али није подмукао. На први поглед чини се да ће да вас убије, али се после покаже да се само шалио и да не мисли ништа зло. Што се мене тиче, ја га не бих јахао. Иначе, коњ је изванредан. Погледајте му само груди! А тек ноге! Тај никад није радио неки тежак посао. А никоме још није успео да изиђе с њим накрај. Он ради све што му се прохте. Једног ће дана да иде мирно и задовољно читавих двадесет миља; сутрадан нисте уопште у стању да га обуздате. Познаје аутомобиле тако да би легао и спавао крај њих, или јео из њих сено. Проћи ће поред деветнаест а да ни оком не трепне, а кад наиђе двадесети можда ће се, из пучког несташлука, надати у дивље бекство. Укратко, превршиће је то живахан коњ за једног центлмена и још неукроћен.

— Оседлајте га, — рече Дејлајт трговцу — покушају да мало јашем на њему. Не знам само да ли је навикао на мамузе.

Дејлајт је надгледао припреме, прегледао ремене, узде, ђем и остало. Док су га седлали, Боб је понгравео и пропнио се, али никакве тежје изгреде није чинио. Први часови јахања исто су тако протекли мирно. Боб се понашао савим пристојно, само је с времена на време покушао да се прогне или би потскакивао. Дејлајт је био раздраган. Омах је закључио погодбу и Боб је, са читавом својом опремом, прешао у шталу Оклендске јахачке школе.

Сутрадан је била недеља. Дејлајт је устао рано и скелом прешао преко реке, водећи са собом Волфа, некадашњег предњака у запрези, јединог од својих паса кога је довео овамо са Аљаске. Али ни тога дана, ма да је јахао преко свих брежуљака Пједмонта и заустављао се код ограда на путу за Берклеј, нигде није видео ни Деде Мејсон ни њеног вранца. То га ипак није много разочарало, јер је својим коњем био и сувише заузет. Боб је изводио праве враголије, показивао своје вештине, бивао ђудљив и недоследан и настојао да упозна јахача, као што се и јахач трудио да упозна њега. Дејлајт је морао да употребљив све своје знање и сав свој осећај за коње, док је Боб са своје стране употребљавао један по један од својих трикова. Осетивши да му колан стоји дабавије него обично, почео је да се пропине на стражње ноге. Дејлајт је десетак минута узалудно покушавао да га обузда, али је на крају ипак морао да сјаше и да притегне колан, а Боб је опет био миран као анђелак. Тиме је успео да завара Дејлајта. Уљшкан Бобовом мирноћом, Дејлајт је јахао са спуштеним ногама, оставивши узде на врату коња. Изнаенада, Боб се окрену и муњевитом брзином се пропе на стражње ноге, тако да Дејлајту испале десна нога из стремена, а руке му се овине коњу око врата. Боб искористи ову прилику и надале се у дивљи трк цестом. Надајући се да у овом тренутку неће срести Деде Мејсон, Дејлајт се једва усправи у седлу и успе да заустави коња.

— Наставиће се —

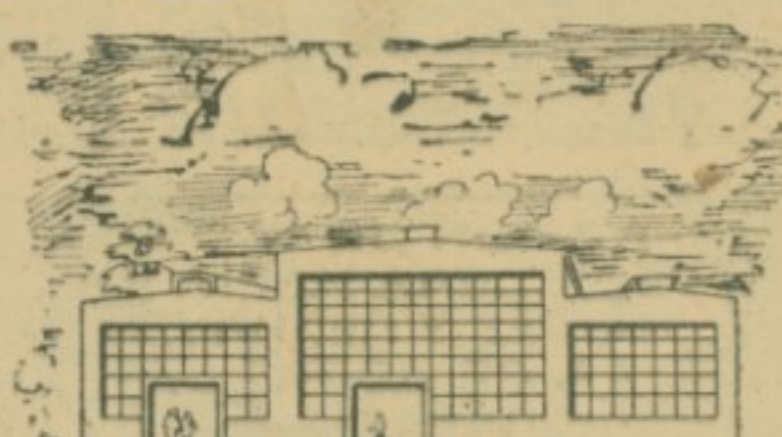
ЈУГОСЛАВИЈА у слици и речи

ТИТОВИ ЗАВОДИ „ЛИТОСТРОЈ“

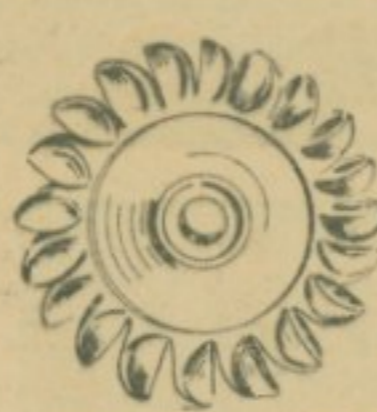
(ПО ТЕКОТУ РЕДАКЦИЈЕ ЦРТЕЖИ: В. ТАТАРСКИ)

ПОСМАТРАЈТЕ СТЕ ВОДЕЊИЦУ НА РЕЦИ У „ЛОПАТИЦЕ“ ИЛИ „КАШНИКЕ“ НА ТОЧКУ УДАРА ВОДА. ТОЧАК СЕ ОКРЕЋЕ И ГИ ОКРЕТАЈИ ПРЕНОСЕ СЕ ДАЉЕ СВЕ ДО ВОДЕЊИЧНОГ КАМЕЊА КОЈЕ МЕЉЕ ЖИТО И ИСПОД КОГА СЕ ОСИПА БРАШНО. СИТНИЈЕ ИЛИ КРУПНИЈЕ, КАКО ТО ВЕЋ ЖЕЛИМО.

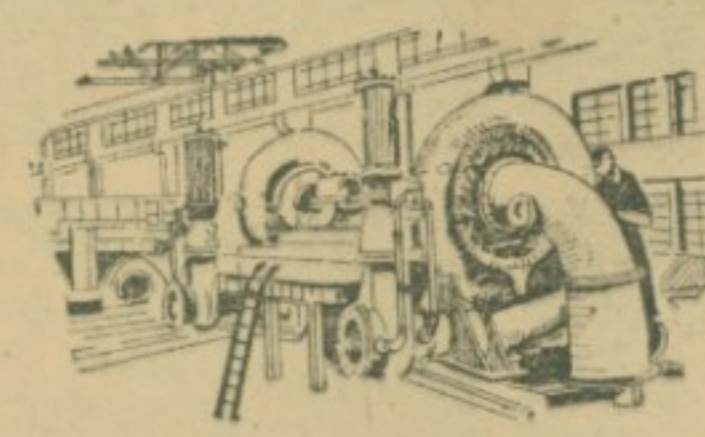
БЕЗ ТУРБИНЕ, ДАКЛЕ, НЕМА ХИДРОЦЕНТРАЛА, А ТУРБИНЕ СЕ ИЗРАЂУЈУ У ОВИМ ВЕЛИКИМ ЗГРАДАМА — ТИТОВИМ ЗАВОДИМА „ЛИТОСТРОЈ“ У ЂУБЉАНИ.

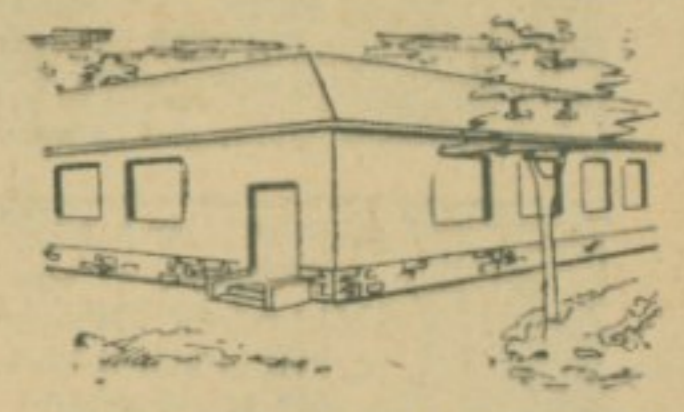
ЦИСОВЕ И КАПЛАНОВЕ. (ОВАКО ИЗГЛЕДА ПЕЛТОНОВА ТУРБИНА).

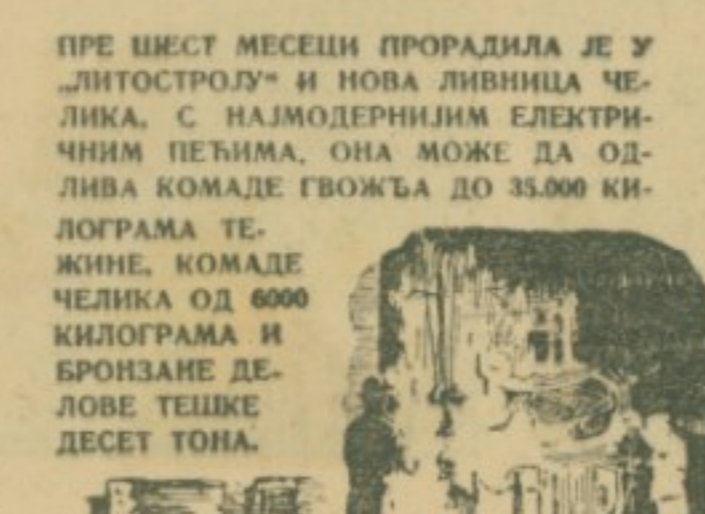
ДОНАД, ИЗ КОГА ТЕНЕ РАСТОПЉЕНО ЖЕЛЕЗО У КАДУП — ТО ЈЕ ЗАШТИТНИ ЗНАК ОВЕ ВЕЛИКЕ ФАБРИКЕ СВЕ ТУРБИНЕ, РЕГУЛАТОРИ И ОСТАЛИ ПРОИЗВОДИ „ЛИТОСТРОЈА“ НОСИТЕ ОВАЈ ЗНАК.

„ЛИТОСТРОЈ“ ЈЕ ДОСАД ИЗРАДИО ПРЕКО ТРИДЕСЕТ РАЗНИХ ТУРБИНА ЗА ХИДРОЦЕНТРАЛЕ КОЈЕ СЕ ГРАДЕ У СВИМ КРАЈЕВИМА НАШЕ ЗЕМЉЕ.

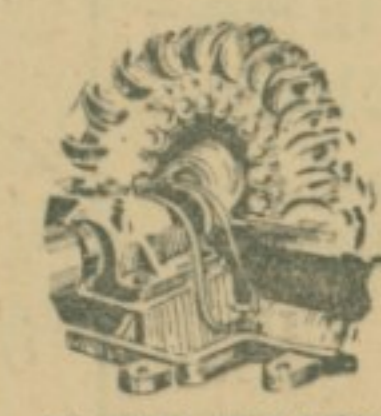
ОВАЈ ВЕЛИКИ ЗАВОД ИМА СВОЈУ ШКОЛУ КОЈУ САДА ПОХАЂА ПРЕКО 200 УЧЕНИКА. ТО СУ БУДУЋИ ГРАДИТЕЉИ ТУРБИНА, ВОДНИХ АРМАТУРА, ПРОБЛЕПЕРСКИХ И ЦЕНТРИФУГАЛНИХ ПУМПИ И СВИХ УРЕЂАЈА ЗА ХИДРОЦЕНТРАЛЕ.

ПРЕ ШЕСТ МЕСЕЦИ ПРОРАДИЛА ЈЕ У „ЛИТОСТРОЈУ“ И НОВА ЛИВНИЦА ЧЕЛИКА. С НАЈМОДЕРНИЈИМ ЕЛЕКТРИЧНИМ ПЕЉИМА, ОНА МОЖЕ ДА ОДЛИВА КОМАДЕ ГВОЗДА ДО 35.000 КИЛОГРАМА ТЕЖИНЕ, КОМАДЕ ЧЕЛИКА ОД 6000 КИЛОГРАМА И БРОНЗАНЕ ДЕЛОВЕ ТЕШКЕ ДЕСЕТ ТОНА.

„ЛИТОСТРОЈ“ СЕ НЕПРЕКИДНО ШИРИ. КАДА БУДЕ ПОТПУНО ИЗГРАЂЕН, ЗАУЗИМАЋЕ ПОВРШИНУ ОД ЈЕДНОГ И ДО КВАДРАТНОГ КИЛОМЕТРА.

ПРЕТВАРА СЕ У ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ И СЛУЖИ ЗА ОСВЕЋАВАЊЕ КУЉА, ЗА ПОКРЕТАЊЕ РАЗНИХ МАШИНА ЗА СВЕ ШТО ЖЕЛИМО.

ТРИ ПРАСЕТА

ОД ВОЛТА ДИЗНИЈА

Зонивосији БИМА и БУМА

ШИРОКИ ВИДИЦИ СЛЕПОГА ТАХЕ ХУСЕИНА

Писан, новинар, професор и политичар, Таха Хусеин, слеп још од своје треће године, до недавно је био министар просвете у Египту.

З а оне који никад нису били у њему, Египат је тајанствена земља пирамиди и сфинге, где под пешчаним наслагама почивају остаци некадашње културе и моћи царства фараона. Али, за већину његових становника Египат је лишен овог романтичног оквира. За њих је то тврда земља у којој се с муком долази до хлеба свакодневног, земља немаштине и заосталости.

Може се оца замислити како је у породици једног сиромашног занатлије из Северног Египта дочекао рођење седмог детета. Била су то једна уста више која је требало хранити. Ту, у искривљеном шатору пуног дима, деце граје и дајања паса угледао је света Таха Хусеин. Тескобан је и мрачан био тај свет у коме се он родио и одрастао, а и он сам био је слабак, повучен у себе и без осмејка на дечијем лицу.

Слепи дечак у шатору

Мали Хусеин је проводио дане већином у неком углу шатора, у полумраку. Кад би понекад изишао из свог склоништа, жмиркао је и руком заклањао очи од јаке светлости сунца. А онда је заувек изгубио вид. Било му је три године кад је схватио да више не види шта се око њега догађа. Чуо је и даље вику и дозивање браће и сестара и лавез паса, али је све то било завијено у при непрозиран мрак који му је сакривао облике и боје.

Покрети слепог малишана отада су постали неспретни и бојаљиви. Бојао се сваке течности; годи-

нама је одбијао да окуси чорбу, пиринач и све оно што се једе кашником. За време обеда није пио воду, бојећи се да не преврне чашу. Плашио се од сваког непознатог шума.

Черста воља побеђује

Али, све је то прекопоћ збрисала чврста воља. У школи је слепи дечак показао такву интелигенцију и памћење да су учитељи задивљени. Седећи прекрштених ногу на асури, он је памтно стихове из Корана чим би изишао из учитељевих уста. Ту више није имао шта да научи, па су га послали у Каиро, у верску школу Ел Азхар. Стипендија коју је слепи малишан примао није била довољна ни за најосновније потребе. Хранио се углавном живим поврћем, а у школи је добивао сваког дана по један хлебчић, који је делио на три дела, за три дневна obroka. Па ипак је и овде задивљено наставнике знањем и интелигенцијом.

У Египту је у то време вођена жестока борба између два супротна тора: једних који су били за верску наставу и чување традиција, и других који су захтевали увођење савременог школства. Слепога Таху стипендија је везивала за прве, разум и срце за друге. Али је он ипак нашао излаз. Ујутру је одлазио на верску предавања, а увече је слушао нову наставу. Године 1913 грубо су га натерали да бира, и он је, без колебања, прекинуо са Ел Азхаром и почео да спрема тезу из књижевности. Тада је имао двадесет четри године.

Узор слепог младића

Проучавајући материјал за дипломски рад, пред духовним очима

слепог младића искрело је из дубине векова једно лице слично његовом. Пре хиљаду година, велики арабљански песник Махари, слеп као и Таха, подносио је, као и он, све невоље живота у вечитој тами. Из страха да се не испуља кад једе, Махари је одбијао сваку течну храну и обедовао је у подруму. Таха Хусеин је познавао све ове муке.

Угледајући се на старог песника, чврсте воље као и он, Таха Хусеин је написао своју тезу тако да су му одмах понудили стипендију на Сорбони. Али, тек што је стигао у Париз, избио је Први светски рат.

Школовање на Сорбони

Две године су прошле, две године самоће и рада. Једнога дана, у клупама Сорбоне, Таха Хусеин је чуо један женски глас како му благо говори:

— Хоћете ли да вам помогнем да прочитате своје белешке?

Била је то Сузана, француска студенткиња. Тако је почело њихово познанство. Она се доцније ниједног тренутка није премисљавала да ли да се уда за слепог човека.

Сузана и Таха Хусеин изнајмили су стан у Латинском кварту и млада жена је учинила све да свога мужа извуче из мрачног осамљеничког живота у који је све више тонуо угледајући се на свог Махарија. Она је постала шесто чуло Тахино. Заједно с њом, он је обарао све препреке у животу.

Преводилац Корнеја и Молијера

По свом повратку у Каиро, Таха Хусеин, доктор филозофије, објављује своје прве критике, бранећи слободу мисли и изражавања. До њега, египатски професори су били само хроничари; он је први устао против предрасуда и подрвао испитивању разума све што је докле написано.

Пре него што је постао министар, Таха Хусеин је већ имао за собом обиман научни, културни и политички рад. Поред многобројних чланака у разним листовима, он је написао и дванаест романа, пуних светлости и боје, и два одличне преводе Корнеја, Молијера и Расина. Једно његово дело преведено је на десет страних језика и данас је то најчитанија књига у арапском свету. Захваљујући његовим предавањима, на универзитету су васпитаване генерације египатских студената у новом духу.

Борба са заосталошћу

Кад је постао министар просвете у својој земљи, Таха Хусеин је почео да оснива школе за одрасле и домове за слепе. Захваљујући њему, радници у Доњем Египту прекидали су посао сваког дана по један час да би учили читање и писање, а слепа деца, које у Египту има више но и у једној другој земљи на свету, нису више била осуђена на просјачење. У својим домовима она су учила занате, а нарочито обдарена спремала се за високе школе.

Тешку борбу водио је Таха Хусеин за увођење бесплатне наставе. Он је успео да скупштина прихвати његов законски предлог по коме су и деца обесправљених сељака отворене све школе. Реформе које је он спровео имале су у Египту револуционарни значај. У исто време, он је почео и борбу за ослобођење жене од вековног мрака. Иако није успео да их ослободи ферце, много је допринео да у египатске школе у већем броју пођу и женска деца.

Потстрек многим

Као што је слепи песник Махари био узор Тахи Хусеину, тако је сам Хусеин постао узор и потстрек за многе слепе. Један од њих је, чудним стицајем околности, имао сличну судбину. Био је то неки млади египатски официр, који је ослепео од ране задобијене у рату. Пример Тахе Хусеина извукао га је из очаја у који је био запао. По сле успешно завршених студија у Каиру, и он, као некад његов учитељ, спрема сада докторат филозофије на Сорбони.

Величина примера Тахе Хусеина је у томе што он није хтео да се помири са својом несрећом. Он, слепи човек, ставио је себи у задатак да својој земљи да светлост која одговара новом времену.

— Он је слеп, — рекао је једном неки његов пријатељ, — али види; види даље него што је у Египту дозвољено да се види.

Можда нисте знали...

ЛАВЉА ГЛАВА НА ЧЕСМАМА

Приметили сте, свакако, да код већине старинских чесама вода тече на уста лавље главе. Та лав-

ља глава није украс који је неки вајар измислио, већ симбол који потиче још од Египћана, дакле отпре неколико хиљада година.

Египћани су лављу главу узимали као симбол годишњег надолажења реке Нила. Стари Грци, а преко њих Римљани, примили су тај симбол за воду уопште, и оту да се лавља глава до данашњег дана задржала на чесмама.

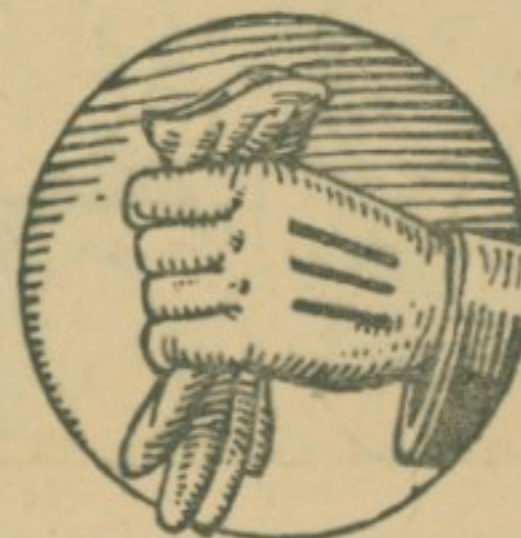
ТАЈНА МОРСКЕ ВОДЕ

Научници могу данас у својим лабораторијама да створе воду чији хемички састав потпуно одговара природној морској води. Међутим, у „вештачкој“ морској

води не може да се развије биљни и животињски свет. Само ако се овој води дода мали пропенат праве морске воде, услови за живот у њој се мењају и биљке и животиње расту и множе се као и у мору.

ТРИ ПРУГЕ НА РУКАВИЦИ

Да ли сте се који пут зачудили зашто свака рукавица има три пруге које ничему не служе него стоје само украса ради? Те три пруге остале су из времена када су рукавице кројене мање вешто него да нас, па су морали да дођу уметци да би рукавица имала потребну ширину. Шавове тих уметака покривају три уздужне пруге. Данас су ове три пруге толико уобичајене на рукавицама, да би нам

оне без њих изгледале празне, иако данас нису потребне већ само служе као украс.

Шта се све данас прави ОД СТАКЛА

У индустрији стакла постигнути су последњих година велики успеси. Новим начином прераде и различитим комбинацијама са пластичним масама, стакло је постало један од најиздржљивијих материјала у индустрији. Оно се данас употребљава уместо азбеста, од њега се

одела су непрочива и чувају тесну топлоту.

На прозорима изложбених просторија били су намештени „стаклени“ застори. Ови застори се не гуњају, не могу да се запале, сунце и киша их не кваре. Поред тога, перу се без сапуна и никад се не глачају. Водич кроз изложбу просуо је на такав застор бочицу мастила, потом је застор ставио у млаку воду, завио га у убрус и, кроз пет минута, застор је стављен на прозор — чист и без иједног набора.

Све од стакла

Ако се, у растопљену масу, приликом ливења стакла, стави веома танак, провидан слој металног оксида стакло постаје добар електрични спроводник. Од овако израђеног стакла праве се решови на којима течност у суду узаври такође за трен ока.

Слична врста стакла, позната под именом електропепи, употребљава се у индустрији авиона, бродова и аутомобила. На овом стаклу се не ствара лед, јер се оно загрева електричном енергијом коју производе мотори ових возила.

И у фотографији ново стакло има свакако широку примену. Ако се на овакво стакло постави филмски негатив, па се изложи у тачној ултравиолетној светлости, а потом развија у електричној пећи, добија се фотографија која даје утисак тродимензијалности. Оваква фотографија не бледи и несаломљива је.

Недавно је начињено и стакло које се не загрева и које равномерно пропушта пријатну светлост без светлудаваких преламања. Нова палата Уједињених нација има прозоре са окнима од оваквог стакла.

У Другом светском рату, за израду авиона и бродова употребљен је материјал начињен од стаклених влакана и пластичне масе. Он је био лак и издржљив. Ако се стаклене нити прелију пластичном масом, добија се материја чија дебелина износи око један милиметар. Ова материја, уствари пластично платно, може да издржи тежину одраслог човека. Од сличног материјала, само нешто дебље, праве се данас лаке рибарске барке које су много издржљивије него дрвене. Оне не упијају воду, не треба их бојити, јер је боја „уткана“ у материју, а дванут су лакше од обичних барки. У последње време праве се и смукче од „стакла“. Оне су глатке и несаломљиве.

Поред тога и испитивања на медицинском факултету у Вирџинији у САД показала су да лекарски мантили од овога стакла штите рентенологе од штетног дејства рентген-апарата.

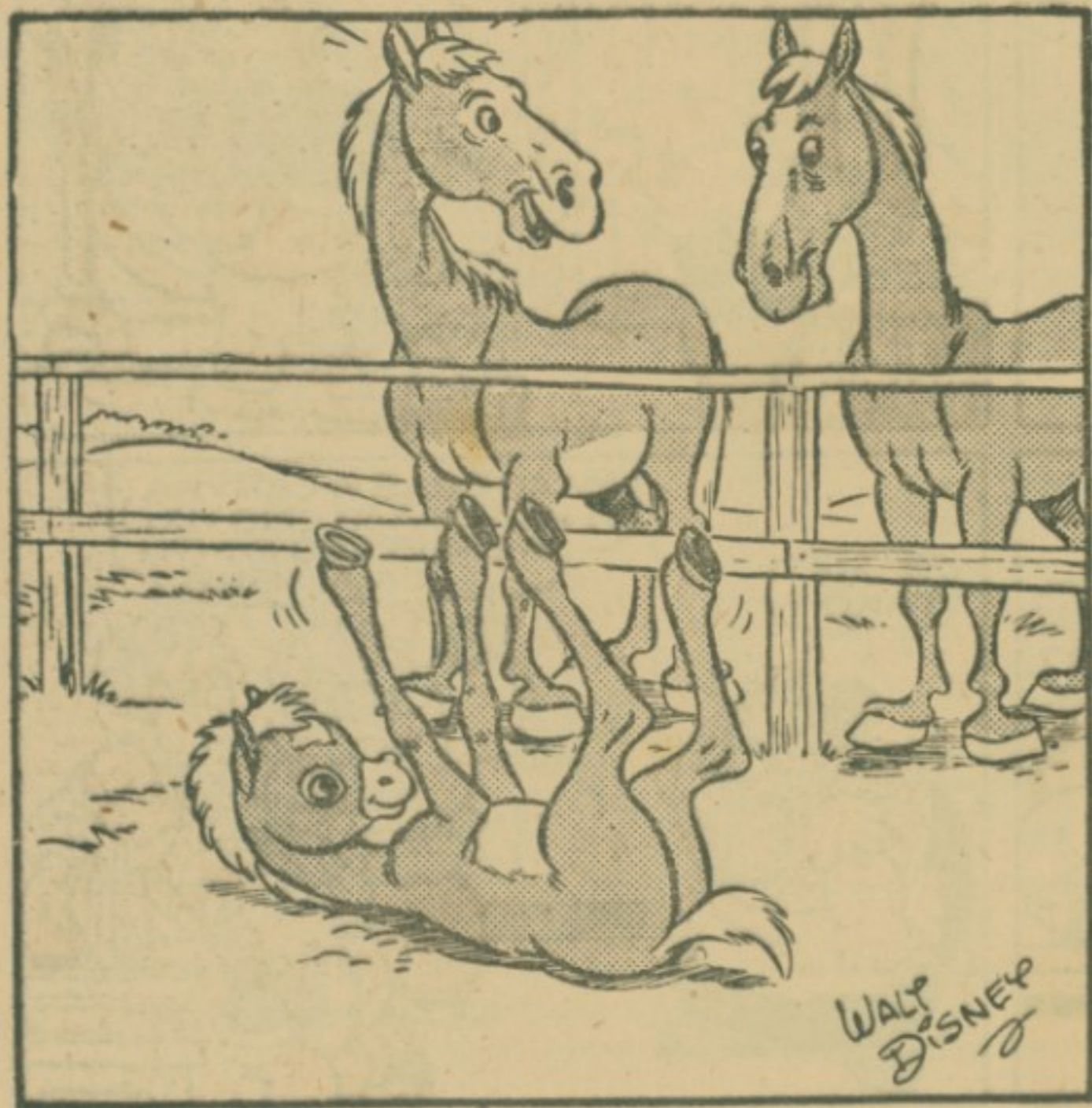

праве топла одела, окна која анорбују топлоту, лаке рибарске барке, топлотни изолатори и електрични спроводници.

Пређа од стакла

Индустрија стакла у САД израђује свијесту пређу од растопљеног стакла, тако танку да само у једном клупчету величине песнице има око осамдесет километара овог „конца“. Материјал изаткан од ове научнијаште пређе употребљава се у индустрији аутомобила и авиона као досад најбољи изолатор топлоте и звука. Недавно, на једној изложби стакла приказани су најновији топлотни изолатори. У топлу пећ је стављен суд са непеченим тестом и порција сладоледа која је била обавијена материјалом изатканим од стакласте пређе. Кад је после једног часа пећ отворена, тесто је било печено, а сладолед је остао чврст и хладан. У исто време стављена је у хладњачу шоља вреле кафе обавијена овим изолатором. После једног часа кафе се још пушила.

За израду кинишних мантила и одела за зимске спортове све се више употребљава материјал израђен од вуне и стаклених влакана. Ова

— Погледај га само! Свакоме хоће да покаже своје прве цицеле.

СРЕЋНИ ОТАЦ

д-р Вилијам Хајзе

У малом граду Винони, у држави Минесоти (САД), постоји једна необична клиника. Необична по томе што у њој раде шест лекара — отац и његових пет синова. Отац је хирург, а синови су специјалисти за разне болести.

Пре педесетак година, млади лекар др Вилијам Хајзе радио је у једном малом месту близу Виноне. Његови пацијенти били су углавном сиромашни фармери, који су становали и по десетак километара далеко од места у коме је др Хајзе боравио. Он је увек био спреман да им помогне, и у својој дугој лекарој пракси запамтио је многе зимске ноћи кад је на малим двоколицама јурио ка својим болесницима, с муком се пробијајући кроз снежне наносе и машући упаљеним фењером да би се одбранио од вукова. И док је оперисао тешке болеснике на кухињским столцима, уз трепераву светлост лојнице, др Хајзе је размисљао како би то било лепо да има своју клинику и колико би тек онда био од користи болесним људима.

Очевим стопама

Др Хајзе се често селачао с места у место, док се најзад није станио у градину Винони. Ту се и оженио. Једно за другим, родила му се деца — пет синова и три кћери.

Најстаријег сина, Херберта, отац је често водио са собом приликом обиласка болесника, ма да никако није волео да му син постане лекар. Његова жена, опет, желела је да јој син буде свештеник. Кад је одрастао, Херберт је међутим одлучио да студира медицину. За његовим примером пошла су и остала четири брата.

Херберт је завршио студије у Филадельфији и тамо остао да ради. Други брат, Вили, специјализирао је педијатрију у Чикагу, Филип је студирао у Арканзасу, Паул у Детроиту, а Карл, најмлађи, у Чикагу, где је специјализирао болести ува, носа и грла.

Стари др Вилијам и даље је остао у Винони, док су му синови живели и радили у великим градовима. Сви су они одржавали везе са својим родитељима, а преко године, о празницима, нашли би се опет сви заједно у очинској кући.

Једне такве вечери, окупљени око домаћег огњишта, одлучили су да заједно живе и раде. Одмах су предали оцу своје уштеде које су, заједно са уштедом старог лекара, износиле око 100.000 долара! Решили су да тим новцем сазидају сопствену клинику.

Најрадоснији дан у животу др Хајзеа

Под надзором оца и синова, брзо је расла бела модерна зграда клинике. За њено подизање утрошено је 60.000 долара. Остатак новца био је више него довољан за набавку свих потребних уређаја и инструмената. Кад је све било готово, одређен је дан отварања клинике. Једна мала вест у месном листу позвала је пријатеље и поштоваоце старог хирурга да дођу на ову скромну свечаност.

Тога дана, рано ујутру, петорица браће, у свечаним оделима, били су на окупу у својој новој клиници. Чекали су госте. Старог др Вилијама није било ту. Његова жена била је болесна и он није хтео да је остави саму.

Па ипак, кад се приближио час свечаног отварања није могао да одоли. Уздихао је свога старог коња, уморног од многих путовања по излуканим сеоским путевима, и упутио се на клинику.

На капији, стари лекар је застао. Није могао да верује својим очима. Маса света била је прекријена пространо дворниште клинике. То су људи из Минесоте, Висконсина, Илиноиса и Ајове дошли да поздраве породицу лекара.

Старцу је то било довољно. Окренуо је коња и вратио се кући. Седећи у наслоњачи, поред женине постеље, очекивао је долазак синова...

Био је то најрадоснији дан у његовом животу.

Од самог дана отварања клинике, болесници су поклонили своје поверење породици Хајзе. Отац и синови имали су пуне руке посла. Сваки од њих радио је марљиво и усрдно. У томе су их помагале и ћерке др Вилијама. Једна је стално запослена као болничарка, а друге две, које су учитељице, за време летњег распуста раде у пријемном одељењу клинике. На клиници породице Хајзе здружено је знање са искуством. Браћа су упозната са најновијим тековинама медицинске науке, али ипак, у свим тешким случајевима, питају оца за савет. Његово знање практичара увек им је добро дошло.

Драгоцена оруђа

ЛЕКАРА-ИСТРАЖИВАЧА

Научници се данас служе у истраживањима многим инструментима који се не могу видети голим оком. Они им омогућавају свестрана истраживања у разним областима медицине, физике и хемије.

Пречник једног бацила или бактерије износи обично само шездесетхиљадити део сантиметра. У једној капи воде може их бити неколико милиона. Па ипак, микро-пипетом — стакленом цевчицом која је једва нешто шири од бацила — из капи воде може да се издвоји само један бацил и да се, тако издвојен, проучава. Он чак може и да се „секцира“ микро-скалпелом.

Микроинструменти су направљени од стакла. У многим научним задацима употребљавају се невидљиве пипете, игле, скалпели, чекићи и лопатице. Ма да су микроинструменти тек последњих година постали саставни део лабораториских уређаја, први покушаји да се они направе и употребе учинили су још у прошлом веку. Давно је већ познато да ако се стаклена шипка јако загреје она може да се истави и од ње направити малена игла или кукица која се може видети само помоћу микроскопа. Пред научнике се поставило питање: како руковати овим малим справама?

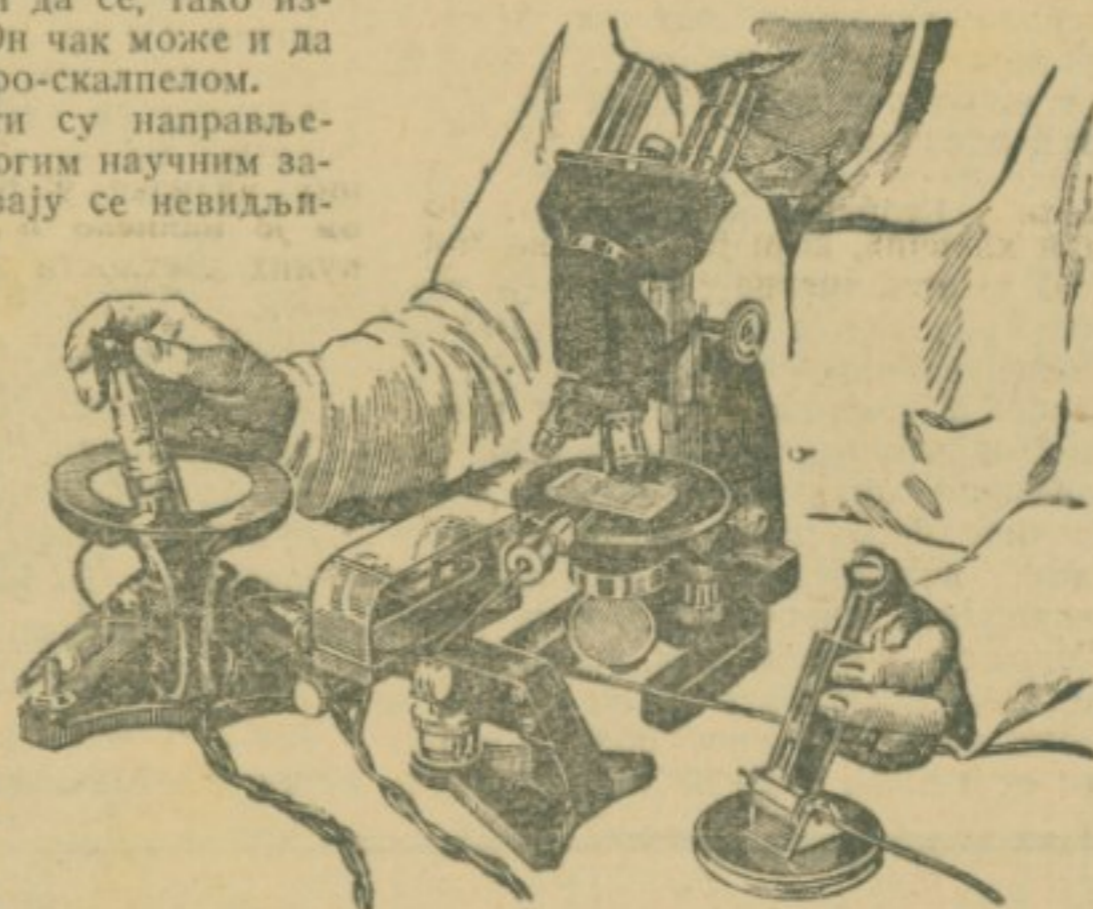
Први апарат помоћу кога су се могле покретати ове справе, начинио је физичар Хенри Шмит из Филадельфије 1859 године. Његов апарат је имао три завртња, помоћу којих је научник могао да покрене невидљиве инструменте у три правца.

Расечање ћелија

И поред тога што је овај апарат био непрецизан и што се један експеримент морао много пута понављати, научник Џорџ Кајт успео је да помоћу њега микро-скалпелом издвоји и расече неке ћелије.

Његов ученик Роберт Чемберс наставио је његов рад и 1931 године, на свом научном путу по Европи, приказао је нове микроинструменте и како се ради са њима. Предавању које је одржао у Паризу присуствовао је и млади биолог Пјер де Фонбрин, који је радио као млади научни сарадник у једном институту за биологију.

Пјер де Фонбрин завршио је биолошке студије на вечерњим курсевима на Сорбони. Предавање Роберта Чемберса и његово „секцирање“ ћелија микроинструментима,

њим се рукује једноставно и за петнаест минута може се направити десетак једноставних микроинструмената.

Примена микроинструмената

Много теже је било начинити апарат којим би се потпуно владало овим сићушним справама. После многих неуспешних покушаја да у саврши Шмитов апарат са завртњима, де Фонбрин је решио да за покретање микроинструмената употреби сабијени ваздух. Кад је де Фонбрин начинио свој апарат, показало се да се покрет руке може ваздушним притиском пренети на микро-алатку. Ручица на његовом апарату може да се покрене у свим правцима, а за њом се креће у истом правцу и микроинструмент. Апарат је тако прецизан да онај који њиме рукује има утисак да невидљиве инструменте помера сам својом руком, а не ваздушним притиском.

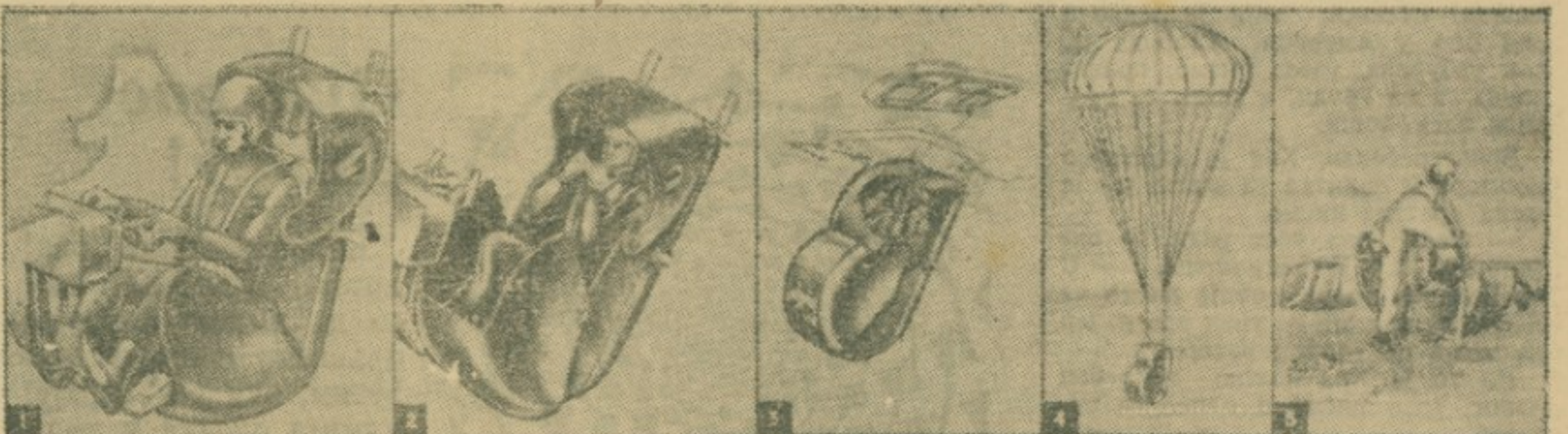
Де Фонбринове апарате одмах су прихватили научници и њихова примена постајала је све шира.

Микроинструменти су се показали корисни и у задацима за атомску енергију. Међутим, они се највише употребљавају у медицини и биологији. Помоћу њих омогућено је справљање болних и ефикасних серума и вакцина. Микро-алаткама је данас могуће да се из групе микроба одаберу само они који су најпогоднији за справљање серума. Употребом ових инструмената, невролози могу из читавог сплета невидљивих нерава да издвоје чак и нерв, који се не види голим оком и да га, тако издвојеног, проучавају. Исто тако, научници могу данас да издвоје само једно првено крвно зрнце, да га отворе и да у њ ставе бактерију која изазива маларију, па да тако испитују њен развој и разорно дејство.

У заводима за истраживање рака, научници овим сићушним инструментима могу да издвоје једну једину ћелију рака, да издвоје њено језгро и да врше испитивања.

Пјер де Фонбрин је данас шеф свих лабораторија Пастеровог института. Он ради на усавршавању новог апарата којим би се омогућила још прецизнија истраживања.

ЗА ВЕЋУ СИГУРНОСТ ПИЛОТА

Један нов проналазак, који је недавно усавршен, спасаће животе многих пилота брзих авиона из којих је веома тешко искочити изабраним и случајним коаром.

Пилот за све време вожње седи у нарочитој металној кутији (слика 1). Ако на авиону дође до коара, он треба само да повуче једну ручицу и увуче ноге у свој метални оклоп (слика 2). Тада се кутија аутоматски склади и „откине“ од авиона (слика 3). Чим се кутија с пилотом нађе у ваздуху, над њом се отвори падобран који омогућује пилоту да се са својим металним оклопом несметано спусти на земљу (слика 4). На земљи пилот лако отвара кутију и излази из ње (слика 5).

КИШЕ по ПОРУЧБИНИ

Појава кише на иначе плодном земљишту забрањује пољопривреднике у целом свету. Зато хиљаде стручњака већ годинама раде на томе да пронађу начин како да вештачким путем створе кишу.

Велике успехе на овом пољу постигли су стручњаци метеоролошке службе на Хавајским Острвима. На истраживања их је нагнала незапамћена суша на малом острву Ланој. Киша месецима није падала, а дебе ли слојеви прашине прекривали су плантаже ананаса. Метеоролози су тада покушали да вештачким путем изазову кишу. Они су из авиона бацили у облаке двадесетак килограма угљеничног снега. Успех је био потпуни, јер је одмах потом пала обилна киша. Шест месеци касније, на исти начин, „произведена“ је киша и на острву Молокај.

„Засејавање“ облака јодидом сребра

Покушаја да се киша вештачки изазове било је и у другим деловима света. Тако су, захваљујући „засејавању“ облака јодидом сребра, пале обилне кише у држави Њу Мексико, у САД. Трошкови су били познати — свега неких двадесетак долара, колико стаје пола килограма сребрног јодида. Доцније су, уместо авионима, области „засејавани“ помоћу бацаача пламена, што је још више олакшало и појевтинило „произвођу“ кише.

Велике успехе постигнуте у Њу Мексико стручњаци су у почетку примили са извесним неповерењем. Многи метеоролози тврдили су да се „засејавањем“ облака не ствара киша, већ да се само повећава количина природних падавина, и то за највише десет од сто. Да би то доказали, они су сами почели проба са угљеничним снегом. Резултати су били супротни њиховим очекивањима. Уместо да докажу своје твђење, они су га обеснажили, јер су свако засејавање облака пратиле јаче или слабије кише.

Успех научника био је од неочекиване користи за пољопривред. Њу су међу првима осетили фармери у држави Аризони, у САД,

кад су уз незнатне издатке добили кишу баш онда кад је усејима била најпотребнија. За њиховим примером пошли су и земљорадници из других крајева.

Како настаје вештачка киша

Настајак „вештачке“ кише није тешко објаснити. Познато је да се многи облаци не претварају у кишу, иако је њихова температура испод нуле, зато што не садрже сићушне делене кристале оже којих би се образовале снежне пахуљице. Међутим, кристали угљеничног снега и сребрног јодида, бачени у облаке, представљају језгра на која се таложе водене капљице, стварајући снежне пахуљице, у прво време доста велике, али које се касније распадају у мноштво мањих. Ово претварање хладних водених капљица у снежне пахуљице шири се брзо кроз цео облак. Да ли ће од тога настати киша или снег, зависи од температуре околине средине. Уколико снежне пахуљице на свом путу ка земљи наиђу на температуру изнад нуле, оне се топе и претварају у кишу; ако је пак температура нижа, на земљу пада снег.

И поред успеха постигнутих употребом угљеничног снега и сребрног јодида, оба ова препарата имају један велики недостатак: они делују само на облаке чија је температура знатно нижа од тачке смрзавања. Овакви облаци су, међутим, веома ретки у тропским и супротским пределима, па чак и у умереном појасу.

„Елемент ис“

Стручњаци су уложили велике напоре да би пронашли неки нов препарат који би деловао и на „топле“ облаке. Тај препарат је нађен, и данас је познат под именом „елемент ис“. Поред стварања кише, он се употребљава и за разбијање градоносних облака, као и за уклањање магле и ниских облака који ометају ваздушни саобраћај. Међутим, састав овог препарата, који би могао да буде од неочекиване користи у свим земљама света, још се држи у тајности.

ГРИЧ - ГРАД КОЈИ ЈЕ ТРИ ВЕКА БРАНИО СВОЈУ СЛОБОДУ

Било је то пре више од седам векова. Године 1242, насеље на брду Гричу у Хрватској добило је повластице слободног града. Једна од најважнијих била је да његови грађани више нису били подложни феудалној господи. Све распре међу грађанима решавао је изабрани судија, а спорове с феудалима могао је да пресудује само краљ. Општина слободног града уживала је и извесна феудална права (убирање дажбина, право одржавања вашара), а унутар њених бедема слободно су се развијали разни занати.

Гричко насеље раздвајао је само поток Медвешчак од Каптола, у коме је било седиште бискупа. Била је то засебна општина којом су управљали црквени достојанственици — бискуп и канонници. Градско насеље називало се Грич, каптолско Загреб.

Готово цео XIV и XV век испуњени су крвавим сукобима између "пургерског" Грича и "поповског" Загреба. Суревњиви на проврат овог слободног града, црквени поглавари настојали су да грађанима оспоре њихова права зајемчена краљевском повељом од 1242 године и да приграбе поседе које је држала гричка општина. Њима је пошло за руком да отму један остражак земљишта на Гричу. На њему су саградили тврђицу кулу названу "Попов торњак", из које су предузимали сталне нападе на град. Око тог бискупског упоришта на гричком земљишту водиле су се жестоке борбе. Грађани су га неколико пута освајали, али су га, пред надмоћнијим нападачима, морали напуштају. Тек 1410 године они су из њега коначно истерали попове и отада се цело брдо Грич налазило у њиховим рукама.

Злочини црквених поглавара

Записници гричке општине из тога доба пуни су података о злочинима које су бискупови људи починили над становништвом слободног града. Ти злочиначки напади на гричке грађане вршени су по наређењу бискупа и његових каноника, а у многим су и они сами били предводници. Тако је на Бадњи дан 1392 године "пречасни у Христу отац господин Иван, бискуп загребачки" наредио да се из "огњених бомбарди" трипут узастопно туче град на Гричу. Под вођством каноника, бискупови људи упадали су у гричко насеље, отимали стоку, палили куће, мучили и убијали грађане, пљачкали трговце и занатлије. Циљ ових напада био је да се скрши отпор грађана и да се они принуде да

бискупа признају за свог феудалног господара.

Али, Гричани су љубоморно чували своје тешко извојеване грађанске слободе и храбро и упорно их бранили. Они нису хтели да попусте и умели су да врате бискупу мило за драго.

У рано јутро једног децембарског дана 1396 године, на знак звона са саборне цркве, провалила је с Каптола у гричко подграђе Шоштарску Вес руља бискупових људи под вођством двадесетак црквених достојанственика. Они су пљачкали и убијали, а велик број грађана одвели су са собом. Кад је на Грич стигао глас да попови харају по Шоштарској Веси, окупило се одмах све што је могло да носи оружје и под развијеним барјаком, ударили су на Каптол. Зло би се провели бискуп и његови попови да се нису на време склонили у тврди бискупски град. Грички грађани су том приликом пронашли неколико папских була и разних других исправа, сломили на њима печате, изгазили их, а затим спалили.

Безуспешна анатема

У немоћном бесу, бискуп је тада на Грич бацно анатему, једну од најстрашнијих казни у феудално доба. У прогласу којим је анатема објављена, грички грађани су названи "дукавим синовима крволочног бога Бала, кугиним породом, поквареним и насилничким народом, животињама које ричу, ђаволом браћом" итд. Али, анатема није постигла жељени циљ. Грађани се на њу нису обзирали, него су и даље били на опрези, спре-

мни да дочекају и одбију сваки напад који би дошао с оне стране Медвешчака. Те исте године бискуп их је још једном проклео, и то "до у четврто кољено".

Нагодба

Сукоби између Грича и Загреба низали су се кроз цео XV век. На сваки напад попова, грађани су одговарали истом мером. Спор између ових двеју општина изнесен је био неколико пута и пред највише органе државне власти. Најзад је и краљ морао да се умеша, разуме се у интересу Каптола. Али, грички грађани нису дали да се крње њихова права гарантована повељом, па се нису ни одазивали на многобројне судске позиве. Они су прито вешто користили размрнице међу појединим великашима, тако да је најзад тај спор био "препуштен забораву".

Године 1514 Каптол је учинио и последњи покушај да силом скрши отпор Грича, али је и тај, као и сви пре њега, завршен неуспехом. Грађани су тада запретили Каптолу да ће га сравнити са земљом уз помоћ мађарских устаника, који су, под вођством Ђорџа Доже, били поведи борбу против феудалаца.

Када су видели да им не помажу ни сила ни клевете, бискуп и црквена господа били су приморани да преговарају с градом и да решење спорних питања постигну нагодбом. То је, уствари, била њихова капитулација. После тровековне борбе, слободни грички грађани успели су да одбране и прошире своја права.

ме детету, али шта да ради кад је сирота!...

Хил је био дирнут овом причом и одмах је написао чланак у локалном листу, којим је тражио да се поштарина смањи. Предложио је и да се такса наплаћује од пошљаоца на тај начин што ће се на писмо депити нарочита хартијца коју би издала држава и која би могла да се добије у свакој пошти.

Хилов чланак пренели су готово сви велики енглески листови, тражећи да влада смањи таксе за поштанске услуге. Под притиском јавног мњења, влада је донела одлуку о новој поштанској тарифи и истовремено поставила Роналда Хила за управника свих енглеских пошта.

Тако су 1854 године Енглези почели да плаћају поштарину депети поштанске марке на своје пошљике. Временом, то су прихватиле и друге државе.

Очи вас варају!

Кад погледате овај цртеж учиниће вам се да видите потпуно правилну спиралу. Међутим, очи вас варају! Узмите оловку и пажљиво вуците по једном луку па ћете се уверити да су на цртежу све сами концентрични кругови.

АНТОЛОГИЈА ИСТИНИТИХ ЧУДА

МИКЕЛАНЂЕЛОВ ПРЕКОВРЕМЕНИ РАД

Док је 1536 године сликао "Страшни суд" у Ватикану, Микеланђело је, према погодби са папом Павлом III, примао на име плате један дукат дневно. Ако је сликар радио и после сунчева заласка добијао је два дуката. Да би могао да слика по мраку он је себи на главу био причврстио неку врсту чирака са свећом, тако да су му руке биле слободне за рад. Микеланђело је први човек за кога се зна да је за прековремени рад добијао двоструку надницу.

БРОДОВИ СУ "ЛАКШИ" НА МЕСЕЧИНИ

Сваки брод "тежи" је дању него ноћу кад га обасјава месец, јер привлачна снага Месеца јаче делује на брод него на воду. Због тога бродови по месечини мање утону у море.

ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ ЗА ШЕСТ ГОДИНА ПОЈЕО 4140 КИЛОГРАМА СПАНАЋА

Д-р Какуји Јошида из Токија могао би многој деци да послужи као пример: он је за шест година појео 4140 килограма спанаћа. За то време он је сваки дан јео по килограм и по спа-

наћа. Д-р Јошида тврди да га је таква исхрана одржала снажним и свежим.

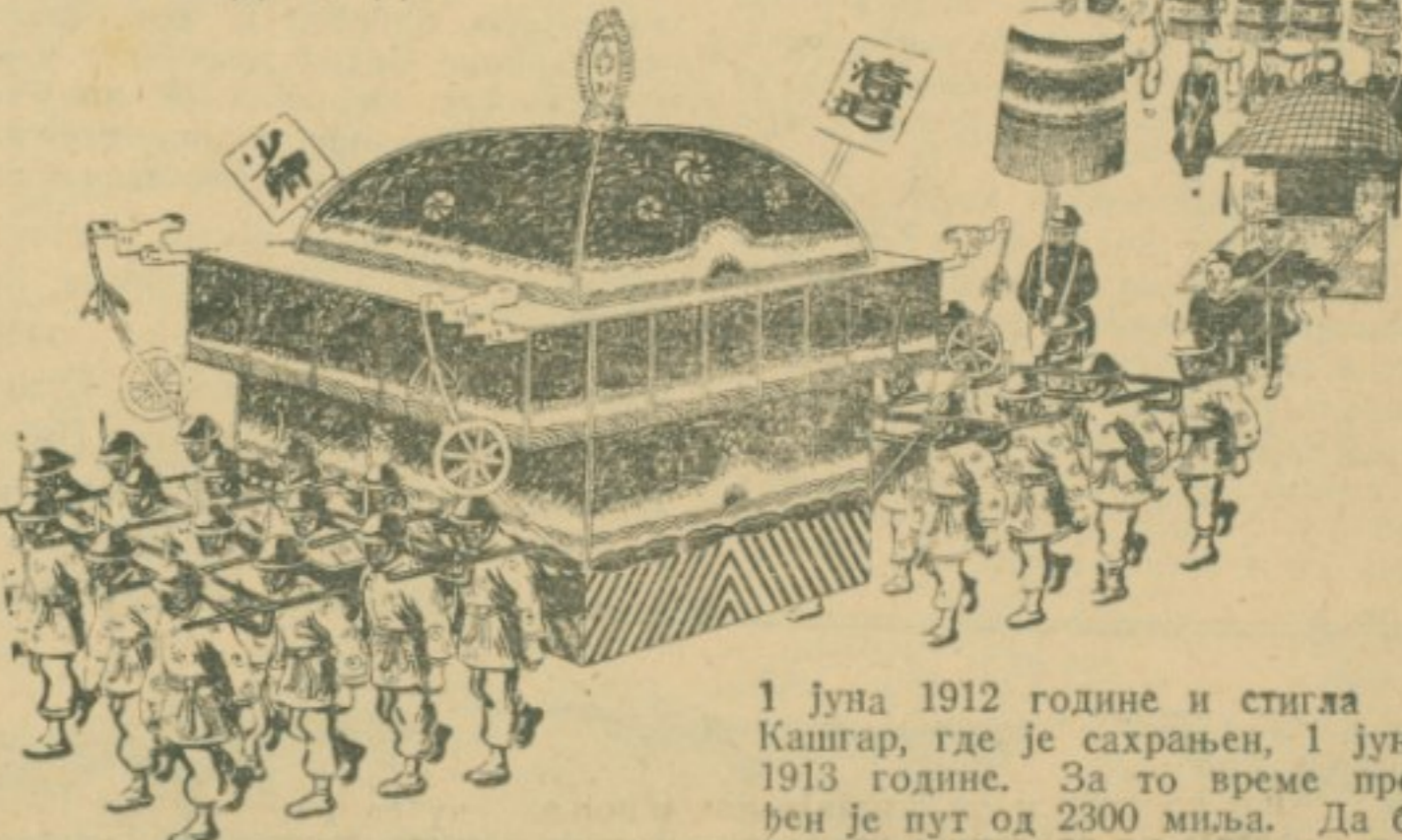
ЧОВЕК БЕЗ ИМЕНА

Син француског грофа Жоаноа од Сињи д'Абеја родио се (1774 године), живео и умро (1820 године) — без имена. Његов отац

сматрао је да је то једини начин да у бурним временима, крајем XVIII и почетком XIX века, свом сину обезбеди потпуну самосталност, слободу и мир у животу.

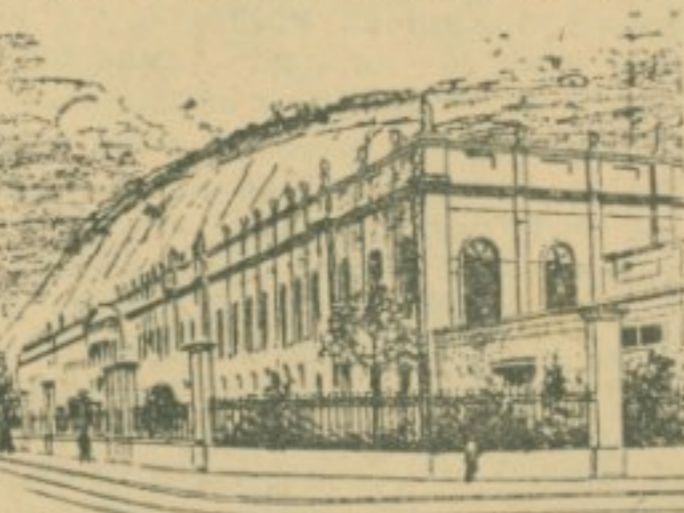
ПОГРЕБ КОЈИ ЈЕ ТРАЈАО ГОДИНУ ДАНА

Погреб кинеског генерала Јн Шуна свакако спада међу најдуже које је историја забележила. Погребна поворка за његовим ковчегом кренула је из Пекинга

ОД ТАШТИХ — ЛУДИМА

Бразилијански цар Педро II (1825—1891) био је познат као веома учен човек. Он је увео обичај да се за десет хиљада долара може купити племићка титула. Новцем који је на тај на-

чин прикупио Педро II саградио је узорну болницу за умоболне и наредио да се над улазом у зграду испишу ове речи: "Од таштих — лудима!"

65 ГОДИНА ЋУТАЊА АДЕЛЕ ИГО

Једног кишиног дана 1850 године, у центру Њујорка, једна млада, збуњена и покисла жена обратила се, на француском језику, полицији који је био на служби. Он је покушао да се споразуме са њом, али је убрзо

БИЦИКЛ ЗА ДЕСЕТ ОСОБА

Највећи бицикл који је икада направљен био је преко седам метара дугачак и око 150 килограма тежак. На њему је једно-

времено могло да се вози десет људи. Тај бицикл израђен је 1896 године у селу Гринфилд, у држави Миџиген, у САД.

Како је постала ПОШТАНСКА МАРКА

Нема још ни пуних сто година откако људи пре него што баце писмо у поштанско сандуче лепе на њега мале обојене хартијце — поштанске марке. Све до половине прошлог века пренос поштанских пошљака био је веома скуп. Таксу је разносач наплаћивао у готову од примаоца писма.

Замисао о употреби марке јавила се у Енглеској. Један наоко безначајан догађај побудио је енглеског грађанина Роналда Хила да предложи измену дотадашњег начина плаћања поштанских услуга. Он је видео како је писмоноша донео писмо једној његовој сиромашној сусетки, чији је једини син био у Америци. Старица је, сва узбуњена, узела писмо, притиснула га на груди, а затим га вратила писмоноши.

Заинтересован, Хил је зауставио поштара и запитао га зашто му је жена вратила писмо.

— Овако она увек ради, — одговорио му је писмоноша. — С времена на време добије писмо из Америке, али ми га увек врати, јер не може да плати поштарину.

На то је Хил платио потребан износ, узео писмо и однео га сусетки.

— Много вам захваљујем на вашој доброту, — рекла му је она, — али ја сам писмо већ прочитала. — Како! — изненадио се Хил. — Па ја сам својим очима видео кад сте га неотворено вратили писмоноши!

Старица му је тада испричала како то она чита затворено писмо. Син јој је отишао у Америку на рад. Она је знала да неће моћи да плаћа поштарину, а није могла да се помири с тим да годинама ништа не зна о своме сину. Зато се договорила с њим пре његовог одласка: он ће само адресовати писмо, а унутра ће ставити бео лист хартије. Мајци је довољно да види на коверти речи исписане његовом руком. Тако ће знати да је он жив и здрав. О, она би тако волела, да још нешто сазна о сво-

...око сузи — због физичких (светлост), хемиских (гас) или механичких (прашина) надражаја који на око делују. То је рефлексна појава, то јест она настаје без утицаја наше воље, и користи човеку, јер се око на тај начин брани од штетних утицаја.

...срце јаче куца кад се уплашимо — зато што при страху надражај који полази из коре великог мозга — у којој се ствара претстава о страху — иде преко симпатичког живца, који управља функцијом свих наших органа, без утицаја наше воље, и који даје нарочите огранке срцу, те се на тај начин повећава број срчаних откуцаја.

...људска коса је различите боје — због тога што у ћелијама из којих израста постоји пигмент различите боје: мрки, који даје смеђу, светао, који даје отворену боју итд. Током времена, услед промене пигмента, мења се и боја косе. У старијим годинама, кад почне пигмент да ишчежава, коса седи.

...човек кија — услед физичког (хладан ваздух), хемиског (удисање јаког мириса или гаса) или механичког (прашина) дејства. Надражај на слузницу носне дупље изазива нагли издисај при затвореним устима, тако да се при томе отстрвају и штетни утицаји који га је изазвао. Овај рефлексни акт је од користи зато што спречава продирање штетних састојака у плућа, што би било од веће опасности по организам.

...тренавице постоје — зато да бране око од штетног дејства прашице, зноја и других утицаја који би могли да повреду овај драгоцен и осетљиви орган.

...за време једа не ваља читати — зато што тада настаје варење унете хране у желудац за које је потребна већа количина крви, да би жлезде лучиле довољно сокова. Међутим, при читању, због појачане функције мозга, и њему је потребна већа количина крви. Стога, ако се при јелу чита, варење је слабије, пошто се већа количина крви налази у мозгу, а мања у органима за варење.

...човек шуца — услед надражаја који долази преко вегетативног нервног система, то јест оних живаца који управљају функцијом свих наших органа (на пример дисање, крвоток, рад срца, жлезда итд.). Штуцање не зависи од утицаја наше воље. Оно настаје на тај начин што се гласне жице, тј. набори слузокоже у грклану, скупе, услед неколико узастопних и кратких грчева мишића пречаге, која дели грудну од трбушне дупље, тако да ваздух који између њих нагло пролази изазива познати звук — штуцање.

За ли знате?

ВЕШТАЧКА ОСТРВА

У близини познатог летовалишта Миами, у САД, створена су на вештачки начин четири острва. До њих се није дошло исушивањем. Холандци исушују подводне површине на тај начин што прво подигну бране којима их потпуно одвоје од мора, а затим црпама извучу сву заосталу воду. У Америци се радило на други начин.

На месту где се данас налазе острва простирала се велика мочвара. Прво су израђени напрти за свакокудуће острво, према рељефу подводног земљишта. Пошто су, помоћу побитених шипова, означене њихове границе, намештене су велике црпке које су вадиле из мора муљ и песак и сипале их између шипова. Чврста маса је постепено расла док није надвисила ниво воде. Кад се земљиште довољно оједидило, засађено је на њему дрвеће и подигнуте су зграде. Острва су данас насељена, и да немају правилне ивице нико не би помислио да су на вештачки начин створена.

НАЈБРЖА МАШИНА ЗА ПИСАЊЕ

Начињена је машина за писање која куца 24.000 слова или бројева у минути. Овај проналазак није намењен за свакодневну употребу, већ је уграђен у механизме са „електричним мозгом“ и употребљава се код машина за рачунање са великим бројевима.

„КОБАЛТНЕ БОМБЕ“ ЗА ЛЕЧЕЊЕ РАКА

Две болнице у Канади добиле су крајем прошле године најновије апарате за лечење рака, назване „кобалтне бомбе“. Нови апарат има оловни оклод и личи на машину за мешање маатера. „Кобалтне бомбе“ су изум канадских научника који раде на искоришћавању атомске енергије и претстављају најјачи радиоактивни извор који је досад употребљен за мирнодопске сврхе. Плочице кобал-

та, које су уграђене у овај апарат, биле су две године изложене сталном „бомбардовању“ неутрона у центру за атомску енергију у Чок Риверу. Оне су тиме постале високо радиоактивне. „Кобалтна бомба“ је 25 пута радиоактивнија од досадашњег највећег апарата за зрачење који се налази у Рузвелтовој болници у Њујорку. Њено преимунство, поред високе радиоактивности, састоји се и у томе што се зраци могу концентрисати на веома мале делове на човеком телу.

ШТА СПРЕЧАВА УВОЂЕЊЕ МЕТРИЧКОГ СИСТЕМА У ЦЕЛОМ СВЕТУ

Иако је свуда прихваћен метрички систем за мерење дужине, многе земље, међу њима и Велика Британија и САД, још користе старе, разнородне и непрактичне мере као што су стопа, палац, итд.

Прелазак на метрички систем умиогоме је отежан тиме што је потребан дуг период да би се индустрија прилагодила новом систему. Амерички стручњаци цене да би индустрији аутомобила и кућних потреба требало 10 до 15 година за прелазак на нов систем; индустрији алатних машина између 20 и 30 година, док би неке основне машине могле да се измене тек после пола века.

У међувремену се у пракси незванично рабају нове мерице јединице чудних назива као што су малипалац, килопалац, мегафунта и центистопа, које показују колко је нужна ова промена.

РАДИОАКТИВНЕ ЛОПТЕ ЗА ГОЛФ

Једна америчка фирма гумених производа рекламира своје нове лопте за голф, испуњене малим количинама радиоактивне материје. Кад у игри таква лопта западне у неку рабу или се изгуби у трави и жбуњу, играчи малим бројачем са слушалицама могу лако да је нађу због радиоактивног зрачења лоптице.

АУТОМАТ КОЈИ ИЗБАЦУЈЕ УПАЉЕНУ ЦИГАРЕТУ

Један немачки инжењер начинио је аутомат који избацује упаљене цигарете. Аутомат личи на минијатурни радио-апарат и садржи 25 цигарета. Израђен је првенствено за аутомобилисте, али постоји и један „улични“ модел који при убацивању металног новчића избацује упаљену цигарету.

ПОКРЕТНИ ХАНГАР

У Америци се све више граде покретни хангари. Они могу за кратко време да се саставе, раставе и пренесу на припремљени терен, а састоје се од два дела који су постављени на точкове и шине, тако да се могу зачас склопити и расклопити.

У овај хангар може да стаје 20 ловачких апарата. Америчко поморско ваздухопловство служи се оваквим хангарима, јер су се показали као практични. Сада се испитује могућност израде хангара који би имали гумење точкове и могли да се монтирају на терену који није за њих припремљен, тј. на аеродромима или привременим узлетништима где нема уграђених шина.

НОВИНА У ПЛАСТИЧНОЈ ХИРУРГИЈИ

Познато је да се у пластичној хирургији употребљава трансплантација коже са једног дела тела на други код оних болесника чија је кожа оштећена опекотинама или на неки други начин. У случајевима кад су захваћене велике површине, може се привремено употребити кожа друге особе. Организам обично ову кожу временом „одбаци“. Међутим, многим није познато да се са пуним успехом може пресадити кожа друге особе само у једном случају: ако пацијент има брата или сестру бризнака, који потпуно личе на њега. Недавно је у једној болници, у САД, извршена са успехом таква операција.

...позната операција у Гриничу, предграђу Лондона, подигнута је 1676 године. Од подневка који пролази кроз Гринич мери се географска дужина.

...утврђено је да срце белог миша на-

чини пет стотина откуцаја у минути.

...морнари су почели да носе широке панталоне само зато, да би их приликом прања бродом могли лако и брзо да заврну до колена.

...инсекти не дишу на уста већ кроз поре на телу.

...Моцарт је свирао на концертима кад му је било осам година заједно са својом једанаестогодишњом сестром.

...први електрични трамвај приказан је 1879 године на изложби електроиндустрије у Берлину.

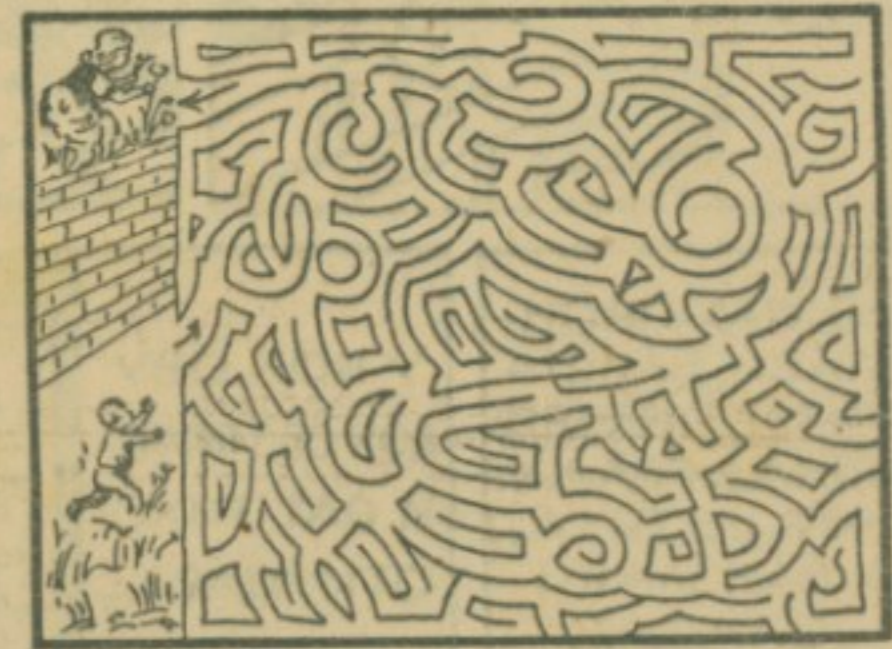
...има људи, нарочито у Кини, који по укусу могу да разликују четрдесет, па и више врста чаја.

...прве пушке кремењаче израђене су између 1630 и 1640 године.

...пчела-матича носи просечно две до три хиљаде јаја дневно.

ЛАВИРИНТ

Како ће овај дечак да дође до своје сестре?

На чему се све овај човек вози

Овај човек воли да се вози. Нацртан је за време вођење разним превозним средствима, али нису нацртана и та средства. Па ипак, по његовом држању неће бити тешко да се погоди која су то средства.

Они који не буду могли то да погоде, наћи ће решење у идућем броју.

ВОЛЕО БИ ДА ЈЕ ЖИРАФА!

Паја Патак одвео Гају у зоолошки врт. Гаја је све гледао са највећим интересовањем, па је на крају рекао: — Ипак, највише бих волео да сам жирафа! — Зашто? — чудно се ујка Паја. — Зашто? Овако, кад поједем чоколаду она зачас оде у стомак, а да сам жирафа чоколада би имала доста да путује и мени би дуго било слатко!

ВЕЋЕ МЛЕКО ОД ЛОНЦА!

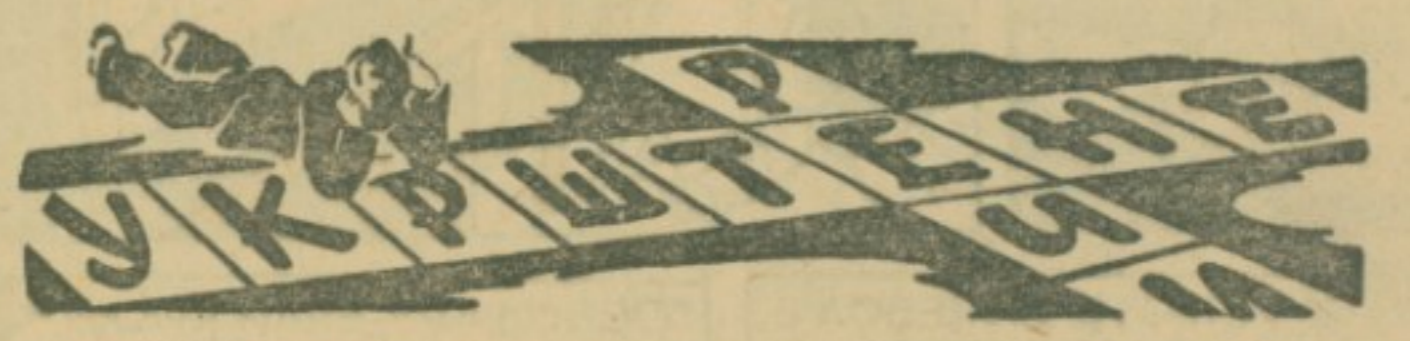
Кува се млеко и Раја се већ облазује како ће се слатко пити кад буде кувано. Одједном, млеко је почело да кија, а Раја је уплашено викнуо: — Ујка Пајо, брзо овамо, млеко постаје веће од лонца!

ПОЛА ГУШТЕР, ПОЛА ЗМИЈА

Влаја се хвали Гаји и Раји: — Данас сам био у зоолошком врту и видео сам нешто што је пола змија а пола гуштер! — Којешта, — не верују му они. — Тако нешто и не постоји. — Постоји, постоји, То су биле ципеле једне госпође!

САД МУ ЈЕ ЛАКШЕ

— Пази, Шиљо, шта пише у новинама — каже Мики. — Један професор је утврдио да ће Земља пропасти после 230 милиона година! — Шта кажеш! После колико година? — После 230 милиона година. — Ух, сад ми је лакше! Учинио ми се да си рекао да ће се то десити после 130 милиона година.

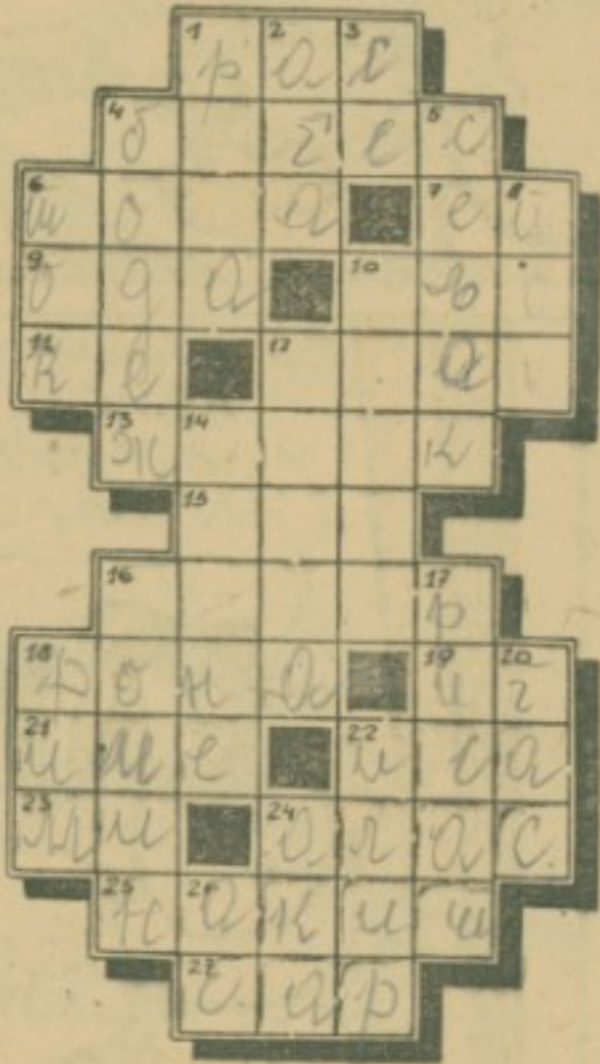

Водоравно:

1) стара српска престоница; 4) звер; 6) поставка; 7) коњска опрема; 9) осовина; 10) страна мушко име; 11) предлог; 12) лако испарљива течност; 13) познати амерички филмски глумца; 15) ува-

Усправно:

1) монашка одећа; 2) турски достојанственик; 3) предлог; 4) војнички нож; 5) земљорадник; 6) правац реке; 8) чувени енглески утописта; 10) личност из Шекспирове трагедије; 12) раздобије; 14) град у Бенешкој Словенији; 16) село крај Загреба; 17) лука у Боки Которској; 18) престоница једне суседне државе; 20) петролеј; 22) староседелац Балканског Полуострва; 24) лука у Израелу; 26) првак.

РЕШЕЊЕ УКРУШТЕНИХ РЕЧИ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно:

1) токе; 5) Микена; 7) Вебер; 8) Би; 10) видар; 11) папа; 13) Илир; 14) кадар; 15) ен; 16) банак; 17) Алатин; 19) Ирак; 20) ананас; 22) етика; 23) аб; 25) одаја; 26) Отон; 28) Дима; 29) Атила; 30) па; 31) овера; 32) новела; 34) мото.

Усправно:

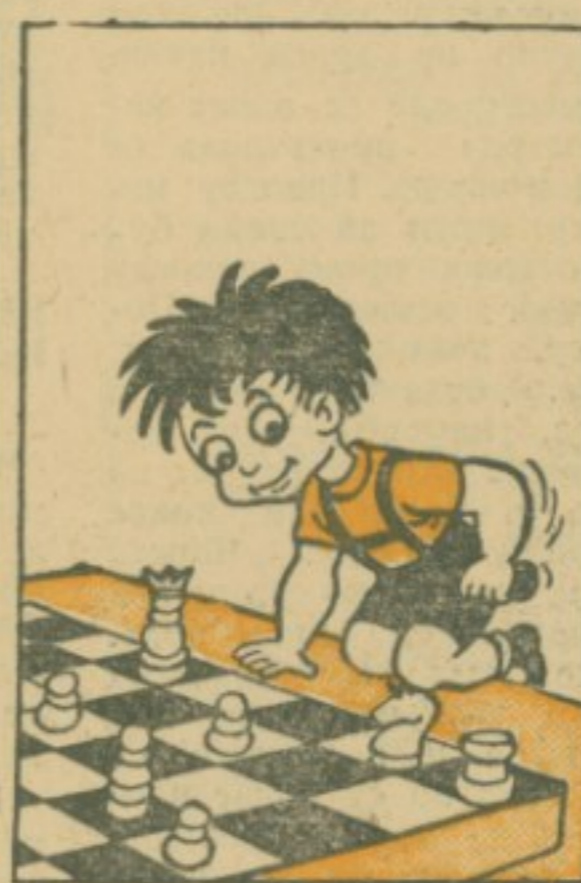
1) Тибар; 2) окер; 3) кер; 4) ан; 5) Медина; 6) Абадан; 7) виле; 9) ипак; 10) ви; 11) паника; 12) ар; 14) катана; 16) барака; 18) пинија; 20) атаман; 21) сатира; 22) Едип; 24) бола; 25) од; 26) Отело; 27) на; 29) авет; 31) ово; 33) Ом.

ДОЖИВЉАЈИ МАЛОГ РАШКА ШАХИСТЕ - НЕСТАШКА

БАЈКА У СЛИКАМА ОД МИЛОРАДА ДОБРИЋА

БИО НЕКИ ШАХИСТ РАШКО
АЛИ ШАХА СЛАБО ЗНАО,
ПА ЗБОГ ТОГА, ВЕРОВАТНО,
ФИГУРЕ ЈЕ СТАЛНО КРАО.

АЛИ КРАЈУ, К'О ШТО ЗНАТЕ,
УВЕК СТРОГА КАЗНА ПРАТИ
Е, О ТОМЕ ОВУ ПРИЧУ
ИЗВОЛИТЕ САСЛУШАТИ

К'О ЛАМПИОН
ПЛАВИ БЛИСТА
КРУПНИ МЕСЕЦ
ИЗНАД ГРАДА.
НОЋ ЈЕ ТИХА,
А САН ЛАКИ
СЛАДАК
КАО
ЧОКОЛАДА.

У
ИДУЊЕМ
БРОЈУ:
ПОТЕРА
ЗА
РАШКОМ